

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

проект

ЗАКОН
ЗА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

ГЛАВА ПЪРВА
ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Този закон урежда обществените отношения, свързани с:

1. изучаването и ползването на българския език;
2. условията за опазването и обогатяването на съвременния български книжовен език;
3. правилата за българския книжовен език.

(2) Със закона се определят и случаите, в които се използва само официалният език, както и правата и задълженията на органите на държавната, изпълнителната и съдебната власт и на физическите и юридическите лица за изпълнението на целта на закона.

Чл. 2. (1) Официалният език в Република България е българският книжовен език.

(2) Графичната система на българския език е кирилицата.

Чл. 3. Целта на закона е чрез осигуряване на условия за опазването и обогатяването на българския книжовен език, да се защити езикът като основа на българската национална идентичност, както и да се насърчава развитието на образованието, науката изкуството и културата в Република България.

Чл. 4. Държавните и общинските органи, в съответствие с възложените им правомощия, са длъжни да създават условия и да насърчават изучаването и ползването на българския книжовен език, включително и извън територията на Република България.

ГЛАВА ВТОРА
ИЗУЧАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Чл. 5. (1) Изучаването на българския език е право и задължение на всеки български гражданин.

(2) Правото и задължението по ал. 1 се осъществява при условия и по ред, определени в този закон, в Закона за народната просвета, в Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план и подзаконовите актове по прилагането им.

(3) Обучението и възпитанието на децата и учениците в детските градини, училищата и обслужващите звена в системата на народната просвета се провежда на книжовен български език.

(4) Училищното образование осигурява условия за усвояването на книжовния български език в съответствие с държавното образователно изискване по чл. 16, т. 4 от Закона за народната просвета.

Чл. 6. (1) Българските граждани, за които българският език не е майчин, имат право да изучават своя майчин език при условия и по ред, определени в действащото законодателство, при защита и контрол от страна на държавата.

(2) Майчин език по смисъла на ал. 1 е езикът, на който всеки гражданин общува в семейството си.

(3) Българските граждани, за които българският език не е майчин, имат право на допълнително обучение по български език, както и на помощ от компетентните институции за изучаване и използване на българския книжовен език.

Чл. 7. При провеждане на училищното образование по чл. 5, ал. 4, учебните предмети, определени в Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план, с изключение на учебните предмети "чужд език" и "майчин език", както и на учебните предмети на чужд език, се преподават на български книжовен език.

Чл. 8. Към посолствата на Република България може да се организира и провежда обучение за български граждани по български език, по ред, определен с инструкция на министъра на образованието, младежта и науката.

ГЛАВА ТРЕТА

ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ПОЛЗВАНЕ НА ОФИЦИАЛНИЯ ЕЗИК

Чл. 9. (1) Ползването на българския език е право и задължение на всеки български гражданин.

(2) Ползването на официалния език е задължително в случаите, посочени в закона.

Чл. 10. (1) При осъществяване на дейността си на територията на Република България органите на държавната и изпълнителна власт и техните администрации, органите на съдебната власт, органите и организациите, създадени със закон, политическите партии, доставчиците на медийни услуги и другите средства за масово осведомяване са длъжни да ползват българския книжовен език, съгласно утвърдените по реда на този закон правила.

(2) При взаимодействие с органите и организациите по ал. 1 гражданите и представителите на юридическите лица са длъжни да ползват официалния език, както и при публични прояви.

(3) Всички устни и писмени съобщения и обозначения с информационно предназначение при извършване на дейностите по ал.1 се извършват на официалния език, освен в случаите изрично посочени в закон.

Чл. 11 Ползването на официалния език е задължително при извършване на дейностите в съответните организационни структури от системата на здравеопазването, на отбраната и на вътрешния ред и сигурност.

Чл. 12. (1) Владееенето на български език е задължително за лицата, които кандидатстват за придобиване на българско гражданство по натурализация. Владееенето на български език се установява при условия и по ред, определени в Закона за българското гражданство.

(2) Чужди граждани могат да упражняват професията си и да осъществяват дейност по трудово или служебно правоотношение с българско юридическо лице, при спазване на изискванията за владееене на български език, определени в съответните специални закони.

Чл. 13. Регистрираните вероизповедания осъществяват религиозни служби на традиционния за вероизповеданието език. В отношенията си с органите на държавната власт, както и другите органи и организации по чл. 10, ал. 1 представителите на тези вероизповедания ползват само официалния език на Република България.

Чл. 14. (1) Лице, което съставя, издава или публикува учебници и учебни помагала, речници, енциклопедии, учебни и други справочни материали, е длъжно да прилага правилата за българския книжовен език по чл. 25, ал.1, т. 3.

(2) Думи и изрази от чужд език, станали съставна част от българския език, се запазват, когато не могат да се заменят с подходящи думи на български език.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ОПАЗВАНЕ И НАСЪРЧАВАНЕ НА ПОЛЗВАНЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Чл. 15. Държавата създава условия за опазване и насърчаване на ползването на българският книжовен език чрез задължителното му изучаване в случаите, посочени в закона, както и чрез определянето по реда на глава трета на случаите за задължителното му ползване.

Чл. 16. Държавата насърчава използването и обогатяването на българския книжовен език чрез допълнително подпомагане на областите, чрез които той се развива – образование, наука, изкуство и култура и масови комуникации.

Чл. 17. (1) Държавата насърчава доставчиците на медийни услуги, които популяризират българския книжовен език и писменост чрез специализирани предавания или рубрики и други тематични материали, предоставени или осъществени с участието на български учени, писатели, представители на българската култура и изкуств , чуждестранни учени – българи и други.

(2) Общественият доставчици на медийни услуги излъчват своите програми само на български книжовен език с изключение на програмите за чужбина, програмите за изучаване или програмите, създадени на чужд език и кратките информационни предавания от регионалните телевизионни или радио- центрове, които се излъчват на съответния език с превод на български език.

Чл. 18. Политически, обществени и други събития и дейности с международно участие в Република България се провеждат на български език с превод и на съответните работни езици.

ГЛАВА ПЕТА ОФИЦИАЛНА УПОТРЕБА НА ЧУЖД ЕЗИК

Чл. 19. (1) Чужд език се употребява при сключване на международни договори, споразумения и международни актове, по които българската държава е страна, при официални международни отношения, при международно признаване или защита на авторско право на определен езиков израз, форма или знак.

(2) Употребата на чужд език се допуска и като втори език при съобщения по чл. 10, ал. 3 и при събития и дейности по чл. 18.

Чл. 20. При публични прояви се допуска използване на чужд език с рекламна, образователна, научна, културна и развлекателна цел.

Чл. 21. Чуждестранни радио и телевизионни програми се излъчват на съответния език, при спазване изискванията на Закона за радиото и телевизията.

ГЛАВА ШЕСТА СЪВЕТ ЗА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

Чл. 22. (1) Към Министерския съвет се създава Съвет за българския език, наричан по нататък „Съвета”, който се състои от председател и 10 членове, които включват:

1. директора и трима хабилиитирани учени от Института за български език при Българската академия на науките, избрани от Общото събрание на института;

2. трима хабилиитирани преподаватели от висшите училища, определени от Съвета на ректорите на висшите училища;

3. трима висококвалифицирани учители, определени от министъра на образованието, младежта и науката по предложение на ръководните органи на представителните организации на национално равнище на работниците и служители в системата на народната просвета.

(2) За председател на Съвета се определя по право директора на Института за български език при БАН.

(3) Съставът на Съвета се определя по реда на ал. 1 и 2 и се утвърждава със заповед на министър-председателя на Република България.

(4) Мандатът на Съвета, на председателя и на членовете е 5-годишен.

(6) До изтичането на мандата по ал. 4 председателят на съвета и неговите членове не могат да бъдат освобождавани, освен в случаите на:

1. подаване на оставка;

2. трайна невъзможност за изпълнение на функциите си, продължила повече от 6 месеца;

3. възникване на някое от обстоятелствата за несъвместимост по чл. 23, ал. 1;

4. смърт.

(7) В случаите по ал. 6 се избират нови членове, по реда на ал. 1 за срок до края на мандата на Съвета.

(8) Членовете на Съвета не могат да бъдат избирани за повече от два мандата.

Чл. 23. (1) Председател и членове на Съвета не могат да бъдат:

1. лица, които притежават чуждо гражданство;
2. лица, ненавършили пълнолетие;
3. лица, поставени под запрещение;
4. народни представители и общински съветници;
5. лица, избрани в националните ръководни органи на политическите партии;
6. лица, осъждани за умишлено престъпление от общ характер, освен ако са реабилитирани;

(2) Липсата на обстоятелствата по ал. 1 се декларира писмено, както следва:

1. от председателя на съвета - пред главния секретар на Министерски съвет;
2. от членовете на съвета - пред органите, които ги определят.

Чл. 24. (1) Членовете на Съвета избират от състава си заместник - председател на Съвета за българския език.

(2) Заместник-председателят замества председателя на Съвета в негово отсъствие и изпълнява функции, които той писмено му делегира.

Чл. 25. (1) Съветът за българския език:

1. ежегодно до първи март на текущата година получава и обобщава доклади от държавните органи и другите специализирани органи и институции, които имат правомощия, определени в закона, свързани с изучаването и ползването на българския език.

2. ежегодно до първи юни на текущата година изготвя и внася чрез Министерския съвет в Народното събрание годишен доклад за дейността на Съвета за българския език и за изпълнението на този закон, въз основа на докладите по т. 1;

3. по предложение на Института за български език, съгласувано със Съвета на ректорите на висшите училища, утвърждава и изпраща за обнародване в „Държавен вестник“ правилата за ползване на книжовния български език и промените в тях., съдържащи правопис, граматика, замяна на изрази и думи от друг език с равностойни на българския език, както и нови думи.

4. възлага на БАН периодично издаване на речник на българския книжовен език.

5. участва в изготвянето, изменението и допълнението на държавното образователно изискване за усвояването на книжовния български език по чл. 16, т. 4 от Закона за народната просвета;

6. дава становище относно учебните планове по смисъла на Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план;

7. дава становище относно употребата на българския книжовен език в учебниците, включени в процедура за одобряване по реда на Закона за народната просвета.

(2) Съветът организира дискусии и консултации с представители на законодателната и изпълнителната власт и структурите на гражданското общество по обществено значими въпроси на опазването, ползването и развитието на българския език.

Чл. 26. (1) Съветът провежда редовни заседания на всеки три месеца, като заседанията могат да се свикват и извънредно - от председателя или по искане на петима от неговите членове.

(2) Съветът приема решения с обикновено мнозинство от списъчния си състав.

Чл. 27. (1) Председателят:

1. ръководи дейността на Съвета и го представлява;
2. свиква заседания на Съвета по своя инициатива или извънредно, при условията на чл. 26, ал.1 и ръководи заседанията на Съвета;
3. подписва актовете, приети от Съвета и разпорежда изпращането им на заинтересованите органи, както и обнародването на правилата по чл. 25, ал. 1, т. 3;
4. публикува отчета за дейността на Съвета и правилата по чл. 25, ал.1, т. 3 на интернет-страницата на Съвета за българския език.

ГЛАВА СЕДМА

КОНТРОЛ И АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 28. (1) Контрол по спазването на разпоредбите на този закон се осъществява от министъра на образованието, младежта и науката или определени от него длъжностни лица.

(2) Длъжностните лица по ал. 1 имат право да изискват от проверяваните лица всички необходими данни, документи, сведения, справки и обяснения, свързани с контролираната дейност, с изключение на документите и данните, свързани с отбраната и сигурността на държавата.

(3) Предписанията на длъжностните лица по ал. 1, издадени в рамките на тяхната компетентност, са задължителни за проверяваните лица и се изпълняват в определения в предписанието срок.

Чл. 29. (1) Длъжностно лице, което не изпълни задълженията си по този закон и предписанията по чл. 28, ал. 3, освен ако не подлежи на по-тежко наказание, се наказва с глоба в размер от 100 до 500 лв.

(2) На юридическо лице, което не изпълни задълженията си по този закон и предписанията по чл. 28, ал. 3, освен ако не подлежи на по-тежко наказание, се налага имуществена санкция в размер от 500 до 1200 лв.

(3) Физическо лице, което не изпълни задълженията си по този закон и предписанията по чл. 28, ал. 3, освен ако не подлежи на по-тежко наказание, се наказва с глоба в размер от 100 до 300 лв.

Чл. 30. Който съставя или издава учебници и учебни помагала, речници и енциклопедии в нарушение на чл. 14 , се наказва с глоба в размер от 500 до 1000 лв., съответно с имуществена санкция в размер от 2000 до 5000 лв.

Чл. 31. (1) Физическо лице, което съставя, издава, тиражира, разпространява или предоставя на трети лица учебни, рекламни, справочни и други материали, данни и информация в писмена или електронна форма в нарушение на изискванията на този закон, се наказва с глоба в размер от 100 до 400 лв.

(2) На юридическо лице, извършило нарушение по ал. 1, се налага имуществена санкция в размер от 200 до 800 лв.

Чл. 32. (1) Който не изпълни задълженията си по чл.10, ал. 1 и 3 или чл.11 се наказва с глоба в размер от 500 до 1 500 лв., съответно с имуществена санкция в размер от 3000 до 5000 лв.

(2) Който не изпълни задълженията си по чл.10, ал. 2 се наказва с глоба в размер от 300 до 800 лв.,

Чл. 33. При повторно извършване на нарушение по този закон глобата или имуществената санкция се налага в двоен размер.

Чл. 34. (1) Нарушенията по този закон се установяват с актове, съставени от длъжностните лица по чл. 28, ал.1.

(2) Наказателните постановления се издават от министъра на образованието, младежта и науката или от овластено от него длъжностно лице.

Чл. 35. Установяването на нарушенията по този закон, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. (1) В срок до три месеца от влизането в сила на този закон Съветът за българския език се конституира по реда на чл. 23 и се провежда неговото първо заседание, на което се избира заместник -председател и се приема Правилникът за организацията и дейността на Съвета.

(2) Неопределянето на представител от страна на отделните органи и организации по чл. 22, ал.1 след изтичането на сроковете по ал. 1 не е пречка съветът да осъществява дейността си, като в този случай кворумът се определя от действителния състав на съвета. Определените по-късно членове изпълняват функциите си до края на мандата на Съвета.

(3) В срока по ал.1 Министерският съвет предоставя помещения за работа на Съвета за българския език.

§ 2. (1) В срок до един месец след провеждане на заседанието по § 1, ал. 1 Съветът за българския език внася за одобрение в Министерския съвет списък на министерствата, специализираните органи и институти, както и описание на предмета на техните доклади по смисъла на чл. 25, ал.1, т.1..

(2) В същия срок се определят длъжностните лица по смисъла на чл. 28, ал.1.

§ 3. В срок до 4 месеца от влизането в сила на този закон министърът на образованието, младежта и науката издава наредбата за държавното образователно изискване за усвояването на книжовния български език по чл. 5, ал. 4.

§ 4. В Закона за радиото и телевизията (Обн., ДВ, бр. 138 от 1998 г.; Решение № 10 на Конституционния съд от 1999 г. - бр. 60 от 1999 г.; изм., бр. 81 от 1999 г., бр. 79 от 2000 г., бр. 96 и 112 от 2001 г., бр. 77 и 120 от 2002 г., бр. 99 и 114 от 2003 г., бр. 99 и 115 от 2004 г., бр. 88, 93 и 105 от 2005 г., бр. 21, 34, 70, 80, 105 и 108 от 2006 г., бр. 10, 41, 53 и 113 от 2007 г., бр. 110 от 2008 г., бр. 14, 37, 42 и 99 от 2009 г., бр. 12 и 47 от 2010 г, бр.28 от 2011г.) се създава чл. 8а:

„Чл. 8а. Държавата насърчава доставчиците на медийни услуги, които популяризират българския книжовен език и писменост чрез специализирани

предавания или рубрики и други тематични материали, предоставени или осъществени с участието на български учени, писатели, представители на българската култура, изкуство, чуждестранни учени – българисти и други.”

§ 5. Изпълнението на закона се възлага на Министерския съвет.

ВНОСИТЕЛИ:

Огнян Стоичков

Станислав Станилов

МОТИВИ

към Законопроекта за българския език

1. Причини, които налагат приемането на Закон за българския език

Езикът е една от най-висшите ценности на всяка нация, той е определящ за националната идентичност и е част от държавността. Така както всеки български гражданин, независимо дали се намира на територията на Република България или извън нея, има всички права и задължения съгласно Конституция, така и навсякъде където се ползва българския език по света, там е и България.

Като висша ценност езикът е регламентиран в чл. 3 и чл. 36 от основния закон Конституцията на Република България. Отделни разпоредби за задължителното ползване на българския книжовен език се съдържат и в редица специални закони (над 100 закона и кодекса), но към момента липсва единна държавна езикова политика, национални приоритети и отговорности за изпълнението им. Не е дефиниран на законово равнище контролът за осъществяване на държавната политика по изучаване, използване, опазване и обогатяване на българския книжовен език.

Настоящият закон има за предмет създаване на правна уредба на обществените отношения, свързани с българския книжовен език.

2. Цели които се поставят

Законопроектът има за цел чрез осигуряване на условия за опазване и обогатяване на българския книжовен език да запази езика като основа на българската национална идентичност и чрез него да се насърчава развитието на образованието, науката, изкуствата и културата в Република България.

3. Очаквани резултати

Чрез въведения механизъм на ежегоден отчет пред Народното събрание от Съвета за българския език периодично ще се контролира провеждането на държавната политика в областта на опазването, обогатяването и задължителното ползване на българския книжовен език.

Специално внимание се отделя на изучаването и ползването на българския книжовен език извън територията на Република България, в т.ч. и към посолствата на Република България, усвояването на българския език от граждани, за които българският език не е майчин и от чужди граждани.

Съветът за българския език, като специализиран орган към Министерския съвет ще получава ежегодни доклади от държавните органи и другите специализирани институции, които имат правомощия свързани с изучаване и ползване на българския език. Съставът на съвета е с преобладаващо участие на учени от Института за български език при БАН, на хабилиитирани преподаватели от висшите училища и с участието на високо квалифицирани учители, които най-обективно и професионално биха могли да упражняват обществения контрол върху държавните органи и институции.

Важно правомощие на този Съвет е да дава становище относно употребата на българския книжовен език в учебниците, включени в процедура за одобряване по реда на Закона за народната просвета.

4. Анализ за съответствие с правото на Европейския съюз.

Не са налице противоречия с норми на правото на Европейския съюз. Редица европейски държави Франция, Белгия, Литва, Латвия, Естония, Полша са регламентирали с отделен закон обществените отношения, свързвани с използването и опазването на националния език.

ВНОСИТЕЛИ:

Огнян Стоичков

Станислав Станилов